

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE LAWYERS
TO WORK WITH MIGRANTS – FOREIGN STUDENTS OF UKRAINIAN
HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Yaroslav Kichuk¹

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ
ДО РОБОТИ З МІГРАНТАМИ – ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ
УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ярослав Кічук¹

***Abstract.** The article substantiates the expediency of a comprehensive and multifaceted study of one of the resources of quality higher education of foreign students in domestic higher education institutions - increasing their legal competence as a contributing factor to training in general.*

***Key words:** future lawyer, foreign student, migration law, higher education institution.*

***Анотація.** У статті обґрунтовується доцільність комплексного та різноаспектного вивчення одного з ресурсів якісної вищої освіти іноземних студентів у вітчизняних закладах вищої освіти – підвищення їх правової компетентності як сприяючого чинника професійної підготовки в цілому.*

***Ключові слова:** майбутній юрист, іноземний студент, міграційне право, заклад вищої освіти.*

Проблема успішного входження мігрантів, іноземних студентів у вітчизняний соціум, безпосередньо пов'язана із наявною правовою культурою, адже це явище, постаючи як важлива особистісно-професійна якість, віддзеркалюється у всіх сферах їх життєдіяльності.

З метою популяризації системи української освіти та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному ринку освітніх послуг, сприяння втіленню сучасного міжнародного досвіду з організації навчання іноземців в освітню систему України ще у 2003 році Міністерство освіти і науки України створило Український державний центр міжнародної освіти. Центр є офіційним державним джерелом інформації з базових питань навчання іноземних студентів в Україні.

Аналіз наукових джерел, котрі віддзеркалюють напрацювання дослідників, які вивчають проблематику входження в український соціум студентів-іноземців,

---

¹ Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Izmail State University of Humanities, Ukraine, Address: Repina St, 12, Izmail, Odessa Region, 68601, E-mail: izmayil@ukr.net; ORCID: 0000-0002-0558-2201

¹ доктор педагогічних наук, професор, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна. E-mail: izmayil@ukr.net; ORCID: 0000-0002-0558-2201

VI Дунайські наукові читання

засвідчує про те, що в них розглядаються певні локальні фахово-значущі питання.

Так, предметом дослідження Московчук Н. виступає україномовна підготовка майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, де на підґрунті визначених критеріїв оцінювання рівнів сформованості професійно-комунікативної компетентності (адаптаційний, мотиваційний, лінгвістичний, рефлексійно-оцінний), взагалі не йдеться про правову підтримку студентів-іноземців в освітньому просторі України. Зауважимо на тому, що в межах окреслених дослідницьких завдань, сфокусовано увагу на іншомовно-мовленнєвій підготовці іноземних фахівців, хоча й правомірно говорити про правову культуру студентів-іноземців як один із чинників їх позитивної адаптації до розвивального комунікативно-україномовного середовища [2].

Інша дослідниця – Калошнік Н., вивчаючи своєрідність професійної підготовки іноземних студентів-медиків в аспекті набуття ними міжкультурної компетентності, оминає увагою питання про взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємозумовленість міжкультурної й правової компетентності здобувачів вищої освіти [1]. Базуючись на загальноновизнаних у правовій педагогіці концепціях (мультикультуралізм, «діалог культур», поліетнічна освіта, інтеркультуралізм та ін.) та стверджуючи про важливість здатності іноземних студентів вирішувати комунікативні бар'єри в умовах різноаспектних міжкультурних контактів, очевидним є модус ціннісного ставлення особистості до морально-правових явищ, спрямованість навичок правомірної поведінки, оцінки поведінки інших з позиції дотримання правових норм.

Означена площина дослідницького пошуку в основному є типовою; про це свідчить пророблений нами науковий дискурс (Дегірменджі М., Карасу Л., Павленко О.М. та ін.).

Вищеокреслене актуалізує, з одного боку, роль вищої школи у становленні правової культури означеної категорії здобувачів освіти, засвоєння ними базового значення концепції прав людини, а також кантівського імперативу (а як відомо, за І. Кантом, одна людина не може розглядати іншу лише як засіб досягнення власної цілі або як предмет – йдеться про «царство цілей»). З іншого ж боку, розуміння базового значення висновку фахівців, які викладають у закладах вищої освіти, зокрема, майбутнім юристам, дисципліни правознавчого спрямування. Своєрідним ядром у зазначеному ракурсі визнано навчальний курс «Міграційне право України» (Воронов І., Гусаров С., Осятинський В., Стецеко О. та ін.). З огляду на статус студента-іноземця, зрозумілою є актуалізація проблемного поля міграційно-правових відносин – виду суспільних відносин, котрі врегульовані відповідними нормами чинного законодавства України. Адже такий здобувач вищої освіти стає суб'єктом міграційно-правових відносин. Це ж передбачає, з одного боку, відповідну його міграційну правоздатність, а, з іншого – міграційну дієздатність. Варто зауважити на узагальненні, якого доходять науковці (Битяк Ю., Римаренко Ю., Скакун О., Чехович С. та ін.) про свідоме і самостійне здійснення юридичних дій, виконуючи при цьому й відповідні обов'язки.

Учені, які вивчають феноменологію освітньої міграції, стверджують, що українська інтеграційна політика спрямована передовсім на такі категорії

іммігрантів, як біженці та особи, котрі потребують додаткового захисту [3, с.121-126]. До того ж поза уваги дослідників все ж залишається питання взаємодії Державної міграційної служби України із іншими владними суб'єктами з проблематики міграції; недостатньо системно вивчається й правове регулювання міграційних процесів у зарубіжжі; потребують поглиблення також наукові уявлення про правові засади формування в суспільстві атмосфери толерантності та боротьби з «мігрантофобією». Якщо ж виходити із своєрідності процесу інтеграції мігрантів-студентів, то встановлено, що типовим для українського соціуму є центрально-периферійний характер освітньої міграції [4, с. 170]. У такому форматі, нам видається правомірним осмисляти, зокрема, досвід Ізмаїльського державного гуманітарного університету щодо професійної підготовки здобувачів освіти за освітнім рівнем «доктор філософії», процес становлення майбутніх юристів, оскільки європейська практика доводить, що до сьогодення для вітчизняної системи освіти слід відносити активізацію міграційних процесів. До того ж європейські правові традиції переконливо доводять самоцінність виховної функції права [5].

Пророблений науковий дискурс з означеної проблематики дозволяє припускати ще одну її площину: вплив міграційних процесів на громадську безпеку. Науковці довели, що перетворення освітньої міграції на етап еміграції – «є одним із найбільших її негативних наслідків для країн походження студентів» [3, с. 117].

З огляду на вищезазначене, актуалізується питання про правові інструменти реалізації міграційної політики; особливо в контексті тенденції, пов'язаної із активним формуванням модерної міграційної політики в інтересах розвитку України, де базовими принципами розглядаються повага до прав і свобод людини, гуманізму, принципи відкритості, балансу персонального і державного інтересів, збереження і розвитку цивілізаційної ідентичності особистості.

Отже, на часі загострення проблеми розвитку у студентів-іноземців правової компетентності.

Проведені нами дослідження довели, що правова компетентність є важливою інтегративною характеристикою особистості, підґрунтям якою виступають її знання та досвід поведінки у правовій сфері життєдіяльності, а виявом – здатність орієнтуватися у ситуаціях, пов'язаних із правовими відносинами. Якщо ж розуміти правову компетентність, як явище, у контексті поняття «діяльність особистості, то зрозумілим стає чому слід уважати, що вона формується і виявляється виключно у діяльності. До того ж, правова компетентність може бути активною і пасивною, й, навіть деструктивною. Все залежить від набутого особистістю «порогу» правової компетентності. Так, у результаті дослідно-експериментальної роботи, котра була проведена на базі деяких вітчизняних закладів вищої освіти (м. Ізмаїл, м. Вінниця, м. Одеса, м. Кривий Ріг, м. Суми та ін.) та деяких вищих шкіл зарубіжжя (Педагогічний університет ім. Комісії народної освіти – м. Краків, Польща; Університет «Св. Кирил і Св. Методій» – м. Велико-Тирново, Болгарія), видалось за можливе обґрунтувати шкалу «порогів» правової компетентності здобувача вищої освіти. А саме: найнижчий поріг правової компетентності правомірно

VI Дунайські наукові читання

позначати конструктом «неусвідомлена некомпетентність», нижчий – «усвідомлена некомпетентність», середній – «неусвідомлена компетентність»; якщо ж говорити про «стартовий поріг», тобто той, на якому сконденсовано процес формування означеної особистісної характеристики у студентства, то йдеться про «усвідомлену некомпетентність».

Дбаючи про розвиток у студентів-іноземців правової компетентності, має сенс системно використовувати інтерактивні форми. Як засвідчує практика, зокрема, роботи в означеному плані із здобувачами освітнього ступеня «доктор філософії» в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті доречно системно використовувати потенціал такого компоненту освітнього процесу, як дисципліни вільного вибору, а також ресурси університетського інформаційно-пізнавального простору (включно із гуманізацією дозвілля здобувачів).

Зрозуміло, що у процесі перетворення правових знань (у нашому випадку – міграційного права у активну правоохоронну діяльність, доцільно сконденсувати увагу на імперативі морального аспекту (тобто акцентування на відповідності законів нормам моралі), враховувати суто пізнавальний та практичний аспекти, де опрацьовуються навички правомірної поведінки особистості. Наприклад, у процесі застосування суто діалогічних форм, доцільно, як засвідчує досвід, використовувати інтерактивні технології активізації інтересу здобувачів освіти до правової інформації, розв'язання ситуацій правового змісту тощо.

Як зазначають вітчизняні науковці та практики (Грушицький А., Фулей Т., Слов О.) має сенс запровадження тренінгових форм навчання, використання досвіду творчої роботи юридичних клінік, інтерактивних методик, комп'ютерних систем та онлайн-технологій, ноотехнологій, грид-технологій для уніфікації освітнього процесу. Адже йдеться про задіяність важливого інструменту забезпечення якості вищої юридичної освіти через забезпечення їй практичного спрямування.

Отже, намагаючись надати якісні освітні послуги студентам-іноземцям в умовах вищої школи, принципово важливо розцінювати формування їхньої правової компетентності в якості одного з пріоритетних завдань.

1. Калошнік Н.В. Характеристика стану сформованості міжкультурної компетентності іноземних студентів-медиків. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. н. пр. / под. ред. І.А. Зязюн. Київ-Вінниця. Вип. 40. С. 278-283.

2. Московчук Н.М. (2019). Розвивальне комунікативно-україномовне середовище як провідний чинник формування україномовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей. Вісник Черкаського університету. Серія педагогічні науки. №1. С. 25-33.

3. (2018). Українське суспільство: міграційний вибір: національна доповідь. Київ, 396 с.

4. Функции городов и их влияние на пространство / под. ред. Л.Г. Руденко. Киев: Феникс. 292 с.

5. Kichuk Y. (2017). The role of the university in the social and cultural creativity of the local society (Budzhak region). Danubius. Galați, Romania. № 2 (35). P. 313-320.